

A megőrzött idő

„Nem az idő halad: **mi** változunk” — mondta Madách Imre, és ez a **mi** nemcsak az egyének sokaságára, hanem egész közösségekre és intézményekre is vonatkozik. Valóban, 1970 óta, midőn néhány magyar író és tudós javaslatára megszerveződött az anyanyelvi mozgalom, nemcsak huszonöt esztendő telt el, hanem maga a mozgalom is sokat változott, mind munkájában, mind szervezeti felépítésében. Valami mindazonáltal megmaradt. Mindvégig érvényesült — természetesen a történelmi korszak és a változó idő megjelölte feltételek között — a mozgalom elkötelezettsége a magyar nyelv és az anyanyelvi kultúra iránt. Az a féltő gond, amellyel egy Illyés Gyula, Keresztury Dezső, Bárczi Géza és Lőrincze Lajos munkálkodott anyanyelvünk megmaradásán, és az az állhatatos meggyőződés, amelyet az anyanyelvi mozgalom minden résztvevője tanúsított akkor, amidőn ez a nyelv védelemre szorult. És bizony huszadik századi történelmünk keserves fordulatai és gyötrelmes válságai közepette mindig védelemre szorult, ahogy védeni kell a jelenben is.

A magyar nyelvterület, amely valamikor szinte teljesen betöltötte a Kárpátok övezte régi országot, mindinkább összezsugorodott a történelem pusztító eseményei következtében, a trianoni kényszerszerződés után ennek a nyelvterületnek igen nagy darabjai kerültek idegen és sajnos, ellenséges érzületet tanúsító kormányok fennhatósága alá. A magyar nyelvterület peremvidéke azóta állandóan töredezik: szigetek válnak el nyelvünk „kontinentális alapzatától”, és ezeket a szigeteket szüntelenül elnyeléssel fenyegeti a bukaresti, a pozsonyi, a belgrádi asszimilációs politika.

A negyedszázados anyanyelvi mozgalom ezt a peremvidéket és ezeket a szigeteket kívánja megvédeni: nemcsak a Kárpát-medencében, hanem a nyugat-európai és tengerentúli diaszpórában is. A nyelvi és kulturális önvédelemnek ez a történelmi parancsa és stratégiája szabta meg mindig az Anyanyelvi Konferencia munkáját: a négyévente rendezett ünnepi összejöveteleken és a köznapi tevékenység során egyaránt. A mozgalom időközben valóban sokat változott, ez a történelmi parancsolat és stratégia mégis állandó maradt. Ezért, ha visszatekintünk az elmúlt időbe, és rámutatunk a mozgalom erőfeszítéseire, eredményeire, ennek a stratégiának a mindenkori érvényesülését kívánjuk megvilágítani. Mindazt, ami a múltból és a változásokból megőrzésre érdemes, vagyis az 1970 és 1992 között megrendezett összesen hét Anyanyelvi Konferencia és az 1990-ben — a

mozgalom átalakulását tekintve sorsdöntő — védnökségi ülés eredményeit: azaz legfontosabb dokumentumait.

Ezek a dokumentumok általában a konferenciák megnyitó előadásait, beszámolóit, zárónyilatkozatát, programját és a résztvevők névsorát tartalmazzák, úgy ahogyan ezek a szövegek annak idején a konferenciák hivatalos jegyzőkönyvében, illetve a *Nyelvünk és Kultúránk* című folyóirat megfelelő számában megjelentek. Az egykori dokumentumanyagon nem változtattunk semmit, a szövegekből: nem hagytunk el egyetlen szót sem: minden maradjon úgy, ahogyan elhangzott annak idején. Sajnáljuk, hogy nem tudunk a jelenleginél bővebb dokumentumválogatást adni: ennyit tesznek lehetővé anyagi eszközeink. Az Anyanyelvi Konferencia történetét, reményeink szerint, egyszer úgyis megírja valaki. A jelen dokumentumkötet most azt kívánja jelezni, hogy a mozgalom negyedszázados tevékenysége során mindig igyekezett elvégezni azokat a feladatokat, amelyeket megjelölt számára a magyar nyelv védelmének ügye és a mozgalomban alakot öltő értelmiségi lelkiismeret. Könyvünk ennek a negyedszázados történetnek a dokumentuma: arról ad képet, amit a múlt időből megőrizni érdemes.

Pomogáts Béla

Anyanyelvünk szolgálatában — az Anyanyelvi Konferencia 25 esztendeje

Egy mozgalom születése

Egy esztendeje ünnepelte fennállásának huszonötödik évfordulóját az anyanyelvi mozgalomnak szervezeti keretet adó Anyanyelvi Konferencia. Az első találkozó — hosszabb előkészületek után — 1970 augusztusának elején ült össze Debrecenben, majd Budapesten. A háromnapos programot nagyrészt előadások és közös eszmeccserék töltötték ki, de jutott idő városnézésre és kirándulásra is: a résztvevők szétnéztek a Hortobágyon, jártak Hajdúnánáson, Püspökladányban és Kecskeméten, a fővárosban pedig meglátogatták a Magyar Tudományos Akadémia Zenetudományi Intézetét és a Fészek Klubot, amely különben az élő magyar irodalomról rendezett beszélgetés színhelye volt. Az előadások elsősorban a magyar nyelv megőrzésének, a nyelvművelésnek és az irodalmi kultúrának a kérdéseivel foglalkoztak, az előadók között megtaláljuk Bárczi Gézá, Lőrincze Lajost, Keresztury Dezsőt,